

Mubina Moker

Prikaz Mesnevijske (prijevod Fejzulah Hadžibajrić)

Budući da je znatan prostor u ovom broju "Znakova vremena" posvećen ličnosti jednog od najvećih duhovnih velikana islamskog svijeta, perzijskom pjesniku i arifu Dželaluddinu Rumiju, smatramo potrebnim čitaocima iznova podsjetiti na vrijedan izdavački poduhvat "Ljiljana" iz 2000. godine - štampanje prvog i drugog sveska Rumijevog najpoznatijeg poetskog djela "Mesnevijske" u prijevodu na bosanski rahmetli šejha Fejzulah Hadžibajrića. "Mesnevijske" predstavlja skup stihovanih priča, sadržinom naizgled jednostavnih, iza čije izvanjske forme su skrivene duboke filozofsko-etičke poruke, univerzalne za svako mjesto, vrijeme i čovjeka kao nosioca i čuvara božanske poruke. Rumiju je darovana vanredna sposobnost izražavanja, bolje rečeno božanski vahj, što je i sam pjesnik potvrdio ovim stihovima:

Ovo nije gatka u zvijezde, ni gatka u pijesak, ni sanjarija

Ovo je nadahnuće od Istinitog Boga, Allah najbolje zna o pravdi i istini.

Za Mevlanu priča nije bila konačan cilj kazivanja već jahalica koja će ga na krilima vahja odvesti s onu stranu zvijezda i kosmičkih svjetova i otkriti mu najtananije tajne ljudskog bivstvovanja koje će, potom, razotkriti pred čitaocima izrazima punim simbolike i skrivena smisla. Stoga priču nije izlagao kao jednu povezanu cjelinu, nego bi započinjao izlaganje, dolazio do jedne tačke, pa bi onda, vežući se za tu tačku, odstupao od osnovne fabule priče, izvodeći novi sadržaj, tumačeći je na sebi svojstven način, otvarajući pred čitaocem jedan sasvim novi svijet duhovnosti sa nepreglednim prostranstvima značenja i poruka, kako on ne bi svu svoju pažnju usmjerio jedino na izvanjsko značenje priče ne udubljujući se u njenu suštinu, da bi se pjesnik, na koncu, vratio nastavku započetog kazivanja. Svojim izražajnim, jezgrovitim jezikom Rumi je u potpunosti uspio dati upečatljivu i živu sliku ljudi različitih profila i društvenih staleža: Božijih poslanika, ashaba, careva, običnih smrtnika, šejhova, derviša..., tu su i priče o različitim životinjama, pticama; kratko rečeno u "Mesnevijske" se susrećemo sa svakojakim ljudima i životinjama, njihovim zgodama i nezgodama, a sve priče imaju za cilj razotkriti nam različite aspekte ljudskog karaktera i ponašanja, aktualne u svakom vremenu, i nagnati nas da zavirimo u vlastitu nutrinu otkrivajući u njenim neslućenim dubinama plemenitost, darežljivost, poštenje, čistotu, ali isto tako i zavidnost, škrtost, primitivizam... Rumijev umjetnički izraz dostigao je svoj vrhunac u oblikovanju raznovrsnih dijaloga iz svakodnevnog života, u zavisnosti od teme koju obrađuje priča, koji se odlikuju ljepotom u slikanju, potvrđujući njegov pjesnički genij te još više doprinoseći snazi i djelotvornosti kazivanja i privlačnosti "Mesnevijske" za čitaocima. Ovdje se želimo ukratko osvrnuti i na izvore priča iz Mesnevijske. Iako su oni mnogobrojni, nesumnjivo da je prvi od njih Kur'an i priče o poslanicima sadržane u ovoj svetoj knjizi. Neke od priča dovode se u vezu sa životopisima ashaba Božijeg poslanika Muhammeda, a.s., kao i priče o životima ostalih duhovnih velikana. Cilj "Mesnevijske" je da čovjeka zatvorenog u sivi svijet materijalizma otrgne od obuzetosti

njegovom vlastitom uobraziljom i vrati na duhovne staze koje će ga povesti ka ašku, ljubavi prema Voljenome, a taj Voljeni za čovjeka treba da bude samo Allah Vječni.

Dakako, nezaobilazno je spomenuti izvanredan prijevod rahmetli šejha Fejzulaha Hadžibajrića koji je uspio prenijeti suštinu Mevlaninog filozofsko-etičkog učenja te uz bilješke i komentare štampane kao poseban dodatak knjizi, približiti i običnom neupućenom čitaocu tesavvufski misaoni sistem.

Dakle, možemo ustvrditi da je "Mesnevlja" ogledalo svakog vremena i života u njemu, u kojem se reflektiraju ljudske vrline i mahane čiji znakovi su prepoznatljivi u svakom vremenu i na svakom mjestu, knjiga za sva vremena, koja ni danas – osam stoljeća od kada je nastala, ne gubi na svojoj aktualnosti i u kojoj svaki čitalac može pronaći nešto za sebe, naravno, u skladu sa stepenom svog duhovnog zrenja.

Mubina Moker

O Jedinosti Božijoj, Morteza Motahhari, Institut "Ibn Sina", Sarajevo, 2003. godine (prijevod Muamer Kodrić).

Temeljno pitanje cjelokupnog religijskog nauka jeste tewhid. Iako je vjerovanje u tewhid nešto što je prirodno primordijalnoj ljudskoj prirodi, utkano u živa bića, s čime ona dolaze na ovaj svijet, kroz povijest ljudske misli postojali su oprečni stavovi o ovom pitanju proizašli njegovim pogrešnim prezentiranjem. Kod čovjeka savremenog doba koji tumara mračnim prostranstvima materijalizma danas više nego ikad osjeća se potreba za pravilnim razumijevanjem ovog veličanstvenog pojma čija svjetlost obasjava srce, duh i dušu, pomažući nam da se vratimo svome iskonu. Utoliko više raduje najnoviji izdavački poduhvat Naučnoistraživačkog instituta "Ibn Sina" iz Sarajeva – objavljivanje knjige eminentnog iranskog mislioca šehida Mortaze Motahharija "O Jedinosti Božijoj". Uvidjevši činjenicu da muslimanski svijet ne uspijeva na pravi način predstaviti svoju kulturu i tradiciju te da se islamski tewhid kao njeno supstancijalno pitanje tumači "žalosno banalno", Motahhari nam ovom knjigom želi otvoriti nove puteve postavke spomenutog problema koji će omogućiti iznalaženje pravih odgovora, brišući tako sve sumnje i pogrešne predodžbe o odnosu čovjeka spram Apsolutnog bitka.

Knjiga pored uvoda u kojem je predstavljena srž problematike sadrži četiri poglavlja:

Prvo poglavlje obrađuje tri generalna metoda za dokazivanje božanskog postojanja: put srca ili fitreta, put iskustvenih znanosti te racionalno-filozofski unutar kojih postoje i drugi podmetodi. Kroz brojne kur'anske ajete i stihove islamskih gnostika za koje je, također, ova tematika bila neiscrpno vrelo inspiracije autor nas postupno vodi do saznanja o religioznosti kao osjećaju prirodnom ljudskom biću koji nam valja snažiti i razvijati, te iznoseći stav zapadne filozofije i psihologije o ovome, ustvrđuje da je izvorni religijski osjećaj prisutan i kod helenističkih filozofa. Znanstveni metod dokazivanja božanske egzistencije, po Motahhariju, može biti trojak: kroz poredak među i u stvorenjima, preko specifične upućenosti stvorenja i putem samog principa stvaranja, što sve navodi na zaključak da takovrstan poredak i sklad nipošto ne može biti plod slučajnost te da iza ovakvog ustroja stoji Apsolutna mudrost i kreacija. Kad je riječ o dokazivanju božanskog postojanja putem filozofije, autor odbacujući prigovore upućene ovom metodu u kratkim crtama pojašnjava tri glavna filozofska argumenta za potvrdu božanske opstojnosti. Prvi je nazvan aristotelijanskim po njegovom ustrojitelju Aristotelu; drugi je naslovljen kao sinaovski, čiji je utemeljitelj Ibn Sina, i treći je po Mula Sadrau dobio ime sadraovski.

U drugom poglavlju naslovljenom kao "Tewhid i evolucija" autor nam daje presjek povijesnog razvoja teorije o evoluciji sa posebnim kritičkim osvrtom na Lamarkovu i Darwinovu teoriju o porijeklu vrsta, te analizira odnos tewhida spram teorije evolucije, pokušavajući odgovoriti na pitanje da li je ona oprečna vjerovanju u tewhid; potom razmatra evoluciju u kontekstu logike i zakona vjerovatnoće, opovrgavajući stav zapadnog znanstvenika evolucioniste Džordža Valda, dobitnika Nobelove nagrade, o vremenu kao glavnom faktoru za dešavanje evolutivnih procesa.

Treće i četvrto poglavlje razmatraju jedno od centralnih pitanja u svim božanskim religijama koje mnogi doživljavaju kao neku vrstu tabu teme a to je postojanje zla i odnos tewhida spram ovog teološkog problema. Analizirajući problem zla, autor se ponajprije upušta u razmatranje dualističkog učenja na temelju kojeg svijetom ravnaju dva osnovna počela – Jezdan kao simbol dobra i Ahriman simbol zla, te potom odbacujući ove dualističke postanke govori o ustrojstvu svijeta na općenitim zakonitostima. Riječ je, zapravo, o takovrsnoj ustrojenosti svijeta u kojem su međusobno neodvojivi svjetlost od tame, dobro od zla, život od smrti. Na kraju se obrađuje pitanje šejtana sa aspekta Kur'ana te se ističe nužnost njegovog postojanja u općem ustrojstvu svijeta kao poticaja za činjenje dobra čija se istinska suština može pojmiti jedino preko suprotnosti.

Na kraju treba reći da knjiga "O Jedinosti Božijoj" otvara nove horizonte za povratak ljudskog uma promišljanju o izvanmaterijalnim obzorjima, predstavljajući poticaj svima koji u svojoj nutrini hoće iznova razotkriti svijet božanskog za kojeg svojom primordijalnom prirodom osjećaju da postoji i vratiti duhovnost u stanište svoga opustošenog srca.